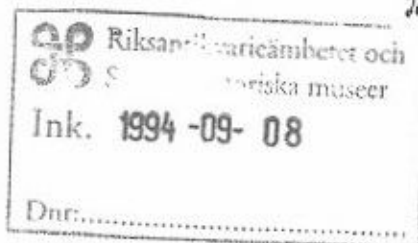

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

BESLUT

1994-06-17 221-3573-90

J. J. J.

Enligt här fört diarium har detta beslut inte överklagats.

Datum 940905

Länstyrelsen i Hallands län

E. J. J.

Kopia

• Beskrivn. mynd.

Tingsrätten

Byggnadsn. Halmstad

Råd

Fastighetsbildn.-

• Myndigheten, Halmstad

KME

Byggnadsminnesförklaring enligt lagen om byggnadsminnen av Sunvära kvarn, Sunnvära 11:9 i Värö socken, Varbergs kommun.

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Sunvära kvarn väcktes 1990-10-22 av ägaren, Värö-Stråvalla hembygdsförening.

Byggnadsnämnden i Varbergs kommun har 1990-12-17 meddelat att man inte har någon erinran mot en byggnadsminnesförklaring.

Stiftelsen Hallands läns museer har 1991-04-16 efter besiktning tillstyrkt att kvamen förklaras som byggnadsminne.

Riksanstaltsstyrelsen har i skrivelse daterad 1992-01-22 ansett att en byggnadsminnesförklaring är väl motiverad.

Kvamen har besiktigats och dokumenterats av företrädare för Länsstyrelsen.

Värö-Stråvalla hembygdsförening har inget att erinra mot skydds-föreskrifterna.

HISTORIK OCH BESKRIVNING

Sunnvära kvarn ligger som ett landmärke på en svag höjd i ett öppet landskap, nära den nya motorvägen E 20. På fastigheten intill ligger mjölnarbostaden från 1908 med en uthuslänga och ett stall.

Från medeltiden och fram till 1800-talet gjorde frälset, kyrkan och kronan anspråk på rätten till malning av säd. "Mölleplikten" eller "mölletvånget" tvingade arrendatorer att uppsöka landägarens kvarn och kunde även innebära tvång för fria bönder att uppsöka en viss kvarn i regionen och sedan som betalning lämna en del av sitt spannmål. Efter att detta monopol och legala förbud mot husbehovskvarnar mildrades under 1800-talet och till slut upphörde, blev kvarnbyggandet vid 1800-talets slut en vanlig kapitalinvestering för bönder.

1866 uppfördes en mindre kvarn av två sunnvärabönder. 1899 revs den gamla kvamen och med stenarna från den rivna byggnaden byggdes

fundamentet till en ny större kvarn. Kvarnen brukades som s k tullkvarn, d v s den drevs kommersiellt, fram till 1940-talet då de industriella storkvarnarna så gott som helt hade tagit över.

Byggnaden är en spånklädd hättkvarn, en s k holländare, i fyra loft med en 2,5 m hög stenaltan runt om. Byggnadens interiör är intakt med så gott som komplett utrustning med kungshjul, stjärnhjul, självseglare, hissanordning, tre par kvarnstenar, två siktverk m m. Mekaniken är till största delen tillverkad av trä med få detaljer i gjutjärn. I en mindre utbyggnad inrymdes tidigare en råoljemotor.

Sunvåra kvarn är ett väl bevarat exempel på de hättkvarnar som varit vanliga i Halland och Skåne. Kvarnen är teknikhistoriskt intressant och förmedlar genom sin välbevarade interiör kunskap om förindustriella arbetsförhållanden. Den representerar också en viktig del av den då dominerande jordbruksnäringen. Kvarnen är att anse som synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde.

BESLUT

Länstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § kulturminneslagen (SFS 1988:950) Sunvåra kvarn på fastigheten Sunvåra 11:9 i Vårö socken, Varbergs kommun för byggnadsminne.

Länstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2 § samma lag följande skydds-föreskrifter:

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas eller till sin exteriör ombyggas eller på annat sätt förändras.
2. I byggnadens inre får inte sådana åtgärder vidtagas som innebär ingrepp i byggnadens stomme eller planlösning
3. Inga ingrepp eller förändringar får göras i fast inredning eller i kvarnmaskineriet.
4. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller eller det kulturhistoriska värdet minskar. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sätt som är anpassat efter det material och den teknik med vilken byggnaden är uppförd.
5. Inom det område kring kvarnen som markerats med röd linje på bilagd karta, får inte byggnader rivas eller ytterligare bebyggelse uppföras. Området skall hållas i sådant skick att kvarnens utseende och karaktär inte förvanskas, bilaga 1.

Länstyrelsen lämnar råd och anvisningar ifråga om underhållet av byggnaden.

Om särskilda skäl finns får länstyrelsen enligt 3 kap 14 § kulturminneslagen lämna dispens från ovan nämnda skydds-föreskrifter. Länstyrelsen får ställa villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som

föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som krävs.

Enligt 3 kap 21 § kulturminneslagen gäller detta beslut även om det överklagas.

Detta beslut kan enligt 3 kap 19 § kulturminneslagen överklagas hos kammarrätten, se bilaga 4.

Beslut i detta ärende har fattats av länsstyrelsens styrelse. I beslutet deltog landshövdingen jämte ledamöterna Ingegerd Sahlström, Hans-Inge Sjögren, Lennart Andersson, Sven Eric Lorentzon, Gunilla Wenander Grönvall, Inge Pettersson, Ingrid Johansson, Ester Lindstedt-Staaf, Hans Leghammar och tjänstgörande suppleanterna Roland Bäckman, Thore Jeppsson, Inge Gustavsson och Jan Börjesson.

I den slutliga handläggningen deltog även 1:e länsassessor Brita Rönnbäck och länsantikvarie Lennart Lundborg, föredragande.

Erik Österberg

Lennart Lundborg

Bilagor

1. Karta
2. Dokumentationsrapport
3. Hur man överklagar

Kopia till:

- Riksantikvarieämbetet, bilaga 1, 2
 - Varbergs kommun, byggnadsnämnden, bilaga 1, 2
 - Varbergs kommun, kulturnämnden, bilaga 1, 2
 - Landsantikvarien, bilagor 1, 2
 - Kansliet, bilaga 1, 2
 - Plan- och bostadsenheten, bilaga 1, 2
 - Kulturmiljöenheten, bilaga 1, 2
 - LL, bilaga 1
- EXP